

การจัดการองค์ความรู้เพื่อทำแผนที่วัฒนธรรม Knowledge Management for Cultural Mapping

○ สุวรรณี พรพนารมย์ *
วิลาวัณย์ ปัดภัย

บทคัดย่อ

การจัดการองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาในโครงการแผนที่วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชายแดนไทย-กัมพูชา ได้นำเสนอออกมาในรูปของบทความ ภาพถ่าย แผนที่ ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของแผนที่วัฒนธรรม โดยมีเนื้อหาครอบคลุมจังหวัดชายแดนไทย-กัมพูชา ได้แก่ ตราด จันทบุรี สระแก้ว บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี โดยมีประเด็นทางวัฒนธรรม 7 ประเด็น ได้แก่ ชาติพันธุ์และภาษา สถานที่สำคัญทางวัฒนธรรมและแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญา ตำนานและนิทาน ประเพณี ชายแดน บุคคลด้านวัฒนธรรม และปฏิทินวัฒนธรรม ซึ่งทั้งหมดได้เผยแพร่ไว้ในเว็บไซต์ www.mapculture.org

Abstract

Knowledge management derived from the study of "Cultural Mapping of Ethnic Groups in the Thai-Cambodian Border Provinces Project" is presented in articles, photographs, and maps which are considered a part of Cultural Mapping. The boundaries cover Thai - Cambodian border provinces: Trat, Chanthaburi, Sakaeo, Buriram, Surin, Sisaket, and Ubonratchathani. The cultural issues focus on 7 themes: Ethnic Groups and Languages, Cultural Sites and Learning Resources, Local Wisdoms, Legends and Folktales, Border Topics, Cultural Persons and Cultural Calendar. All of these studies are publicized on the website "www.mapculture.org".

* ผู้ช่วยนักวิจัย โครงการแผนที่วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชายแดนไทย - กัมพูชา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล

คำจำกัดความของแผนที่วัฒนธรรม

แผนที่วัฒนธรรม คือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการแสดงตัวตนของชุมชน สังคม และการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรวัฒนธรรมในท้องถิ่น ซึ่งมีทั้งแบบที่เป็นรูปธรรม เช่น แกลลอรี หัตถกรรมพื้นบ้าน สถานที่สำคัญ งานประเพณี และเรื่องราวที่เป็นนามธรรม เช่น ความทรงจำ อุดมคติ ประวัติ ทัศนคติ การให้คุณค่า กระบวนการในการทำแผนที่วัฒนธรรมสามารถเป็นเครื่องมือในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชนได้ เพราะแผนที่วัฒนธรรมเป็นเสมือนจุดเริ่มต้นในการสร้างกิจกรรมในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการบันทึกอนุรักษ และใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชน จุดมุ่งหมายของการทำแผนที่วัฒนธรรมคือ การสร้างสำนึกร่วมในชุมชน สนับสนุนวัฒนธรรมที่หลากหลายภายใต้เศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาของภูมิภาคนั้น ๆ

แผนที่วัฒนธรรมนั้นมีความหมายทั้งตรงตามตัวอักษรและมีความหมายในเชิงเปรียบเทียบ ความหมายครอบคลุมเกินกว่าการเขียนแผนที่ที่แสดงพื้นที่ แต่เป็นการบันทึกเรื่องราว ข้อมูลทรัพยากรทางวัฒนธรรมด้วยเทคนิคต่างๆ เนื้อหาของแผนที่วัฒนธรรมจึงกว้างและหลากหลาย ซึ่งอาจจะเป็นด้านมานุษยวิทยา สังคมวิทยา โบราณคดี ภาษาศาสตร์ พันธุศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ดนตรี ชีววิทยา ข้อมูลที่รวบรวมได้ อาจแสดงในหลายรูปแบบ อาทิ แผนที่ภูมิศาสตร์ แผนภูมิภาพถ่ายทางอากาศ ภาพถ่ายดาวเทียม ข้อมูลสถิติ ฯลฯ ทรัพยากรทางวัฒนธรรมจะถูกรวบรวมและเก็บไว้เป็นเอกสาร ฐานข้อมูลสำหรับการวางแผนนโยบายในการพัฒนาประเทศ ที่คำนึงถึงความถูกต้อง และการวิเคราะห์อย่างละเอียดเกี่ยวกับผู้คน สถานที่และสิ่งแวดล้อม (<http://www.unescobkk.org/index.php?id=2536> accessed on 18/02/2008)

วัตถุประสงค์

หนึ่งในวัตถุประสงค์โครงการแผนที่วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชายแดนไทย-กัมพูชา คือ รวบรวมข้อมูลเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมด้านต่างๆ และนำข้อมูลที่ได้แลกเปลี่ยน ตรวจสอบกับเจ้าของวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลวัฒนธรรมและเผยแพร่ข้อมูลสู่วงกว้าง สิ่งเหล่านี้จึงเป็นโจทย์ในการจัดการองค์ความรู้ที่ได้ และเป็นที่มาของการจัดทำเว็บไซต์เพื่อเป็นเครื่องมือ ซึ่งสะดวกแก่การตรวจสอบข้อมูลระหว่างเจ้าของวัฒนธรรม และนักวิจัย และสะดวกในการเผยแพร่และรับรู้ข้อมูลในวงกว้าง นอกจากนี้ ทีมวิจัยยังให้ความสำคัญกับที่มาของข้อมูลที่เผยแพร่ในเว็บไซต์ไม่น้อยไปกว่าตัวข้อมูล เพื่อให้ผู้ใช้สามารถตามไปยังแหล่งความรู้ซึ่งอาจเป็นทั้งตัวเอกสาร เว็บไซต์ หรือผู้ที่ให้ข้อมูล ทั้งนี้เพื่อให้เว็บไซต์แผนที่วัฒนธรรมเป็นเสมือนเครื่องมือที่จะเชื่อมโยงไปยังแหล่งความรู้ อันจะนำไปสู่การต่อยอดความรู้ต่อไป

ขอบเขตงานแผนที่วัฒนธรรมในโครงการวิจัย

พื้นที่เป้าหมายของโครงการวิจัยนี้ครอบคลุมเขตจังหวัดชายแดนไทย-กัมพูชา ในภาคตะวันออก ได้แก่ ตราด จันทบุรี สระแก้ว และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี โดยมีประเด็นทางวัฒนธรรมที่สนใจหลักๆ อยู่ 7 ประเด็น ได้แก่

- **ชาติพันธุ์และภาษา** หมายถึง เรื่องราวของกลุ่มคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่มีชื่อเรียกเฉพาะ (เป็นชื่อเรียกตนเอง หรือชื่อที่คนอื่นเรียก) เป็นกลุ่มคนที่มีภาษาเป็นของตนเอง มีจำนวนคนพูดภาษาจำนวนหนึ่ง มีถิ่นฐานที่อยู่ที่แน่นอน รวมทั้งมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างกลุ่มอื่น (เช่น การแต่งตัว ภาษาพูด การปลูกเรือน อาหาร)

• **สถานที่สำคัญทางวัฒนธรรมและแหล่งเรียนรู้** ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับสถานที่ที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

(1) สถานที่ที่มีคุณค่าด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี ได้แก่ โบราณสถาน แหล่งโบราณคดี และชุมชนโบราณ ที่มีสภาพทางกายภาพและวัฒนธรรมให้บุคคลเข้าไปศึกษาเรียนรู้ได้

(2) สถานที่ที่มีคุณค่าด้านตำนาน-ความเชื่อ-ความศรัทธาของคนในพื้นที่ ได้แก่ ศาสนสถานต่างๆ โดยเป็นได้ทั้งสถานที่ตั้งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คนในพื้นที่ให้ความเคารพนับถือ หรือประกอบด้วยอาคารและศิลปวัตถุที่มีคุณค่าทางศิลปกรรมด้านใดด้านหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือทางวัฒนธรรมในการจรรโลงใจคนได้อีกทางหนึ่ง ในบางกรณี สถานที่สำคัญที่มีคุณค่าด้านตำนาน-ความเชื่อ-ศรัทธาอาจหมายความว่ารวมถึงสถานที่ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ แต่ได้ถูกให้คุณค่า-ความหมายทางวัฒนธรรมผ่านตำนาน/เรื่องเล่าประจำท้องถิ่น จนกระทั่งสถานที่นั้นมีความสำคัญทางวัฒนธรรมขึ้นมาในภายหลัง

(3) แหล่งเรียนรู้ อาจเป็นสถานที่ที่มีลักษณะอันจัดอยู่ในสองหัวข้อย่อยข้างต้นก็ได้ หรือสถานที่ที่ไม่มีการจัดสร้างขึ้นใหม่ที่ได้จัดให้มีกิจกรรมการเรียนรู้และ/หรือได้จัดสถานที่ให้เอื้ออำนวยต่อการเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในแง่ใดแง่หนึ่ง อาทิ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ศูนย์การเรียนรู้ เป็นต้น และแหล่งเรียนรู้ อาจหมายถึงสถานที่ที่มีได้มีการจัดสร้างขึ้นใหม่ แต่มีการเรียนรู้ สืบทอดภูมิปัญญาตามธรรมชาติและวิถีชีวิตของชุมชน แหล่งเรียนรู้เหล่านี้มีความสำคัญในแง่ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากฐานวัฒนธรรมของพื้นที่

• **ภูมิปัญญา** หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถและทักษะอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกรสร รุ่งแต่ง พัฒนา และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถี

ชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย ภูมิปัญญามีหลายด้าน เช่น ด้านการดำรงชีวิตและการทำมาหากิน ด้านศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ด้านการดูแลสุขภาพ ด้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านอาหารและโภชนาการ และด้านศิลปะการแสดงและการละเล่นพื้นบ้าน

• **ตำนานและนิทาน** หมายถึง เรื่องราวที่มีการคัดลอกหรือบอกเล่าสืบเนื่องต่อกันมา ที่มีความเชื่อหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของกลุ่มชนนั้น และอาจมีความเกี่ยวข้องกับสถานที่สำคัญในอดีต หรือโบราณสถานในแหล่งนั้นๆ เช่น ตำนานการตั้งถิ่นฐาน ตำนานพื้นบ้าน นิทานพื้นบ้าน นิทานชาดก หรือนิทานสอนใจ เป็นต้น

• **ประเพณีชายแดน** หมายถึง เรื่องราวสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ส่งผลกระทบด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมต่อทั้งสองประเทศ โดยมีขอบเขตของจังหวัดชายแดนตั้งแต่จังหวัดตราด จันทบุรี สระแก้ว บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี

• **บุคคลด้านวัฒนธรรม** หมายถึง บุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านใดด้านหนึ่ง เป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสาน อนุรักษ์ และฟื้นฟูภูมิปัญญาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่องจนเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน หรือเป็นบุคคลที่มีบทบาทในการส่งเสริม อนุรักษ์ และฟื้นฟูวัฒนธรรมในด้านต่างๆ ซึ่งปัจจุบันยังคงมีชีวิตอยู่

• **ปฏิทินวัฒนธรรม** หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มคนในพื้นที่จังหวัดชายแดนไทย-กัมพูชา ซึ่งจัดขึ้นตามช่วงเวลาต่างๆ (ตามปฏิทินจันทรคติ หรือสุริยคติ) ที่มีชื่อเรียก ความหมาย และวัตถุประสงค์เฉพาะ โดยจัดให้มีขึ้น ณ ชุมชนใดชุมชนหนึ่งร่วมกัน

รูปแบบของแผนที่วัฒนธรรม

การจัดการองค์ความรู้ที่ได้ในงานวิจัยนี้สามารถนำเสนอรูปแบบของแผนที่วัฒนธรรมออกมาเป็น 3 รูปแบบ คือ

1. บทความ มีแหล่งที่มาของข้อมูลจากบทความ หนังสือ เว็บไซต์ และเขียนขึ้นใหม่

โครงการแผนที่วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชายแดนไทย-กัมพูชา
โครงการความร่วมมือระหว่างสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล กับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด กระทรวงวัฒนธรรม

หน้าแรก เริ่มการใช้งาน ข่าวเกี่ยวกับกัมพูชา ข่าวประชาสัมพันธ์

รู้เกี่ยวกับเรา
พื้นที่ศึกษา
ชาติพันธุ์ศึกษา
สถานที่สำคัญ
ภูมิปัญญา
ตำนานนิทาน
ประเพณีชาวนา
บุคคลในวัฒนธรรม
ปฏิทินวัฒนธรรม
OTHER MENU
อัลบั้มภาพแผนที่
เว็บไซต์ที่น่าสนใจ
กิจกรรมเราจัดระเบียบสมาชิก
ผู้ดูแลระบบ
ข้อมูลลงในเว็บไซต์
LOGIN FORM
Username

รู้จักกับเรา > สถานที่สำคัญ > จ.ตราด

จ.ตราด

Filter Order Display #

Date	Item Title	Hits
16 พ.ย. 2006 21:18น.	แหล่งรวมแก้ว	281
16 พ.ย. 2006 21:15น.	แหล่งปลูกส้มขาว	408
16 พ.ย. 2006 20:02น.	ปลัดเสือทอง	260
16 พ.ย. 2006 19:59น.	ศูนย์วัฒนธรรม จ.ตราด	105
16 พ.ย. 2006 19:57น.	วัดหนองบอน	113
16 พ.ย. 2006 19:14น.	ศูนย์นิทรรศการท้องถิ่น	858
16 พ.ย. 2006 19:12น.	ศาลาว่าการเดิม	201
16 พ.ย. 2006 19:05น.	ศาลเจ้าแม่ทับทิม(เจ้าแม่คลองใหญ่)	286
16 พ.ย. 2006 19:02น.	เรือนหลวงพรมศักดิ์	181
16 พ.ย. 2006 19:00น.	สุสานหลวงพรมศักดิ์	191
16 พ.ย. 2006 18:58น.	ห้างเสด็จ	102
16 พ.ย. 2006 18:57น.	น้ำตกคลองนาคี	122
16 พ.ย. 2006 18:56น.	ศาลเจ้าพ่อเกาะช้าง (ถ้ำใหม่)	190
16 พ.ย. 2006 18:54น.	ที่ว่าการ อ.เกาะช้าง	134
16 พ.ย. 2006 18:53น.	สวนสาธารณะ	112

STATISTICS
Visitors: 221865
WHO'S ONLINE
We have 32 guests online

แหล่งทรายแก้ว Mahidol Cultural Mapping Project - Microsoft Internet Explorer

Address http://www.mapculture.org/mambo/index.php?option=com_content&ta Go File Edit View Favorites Tools Help

โครงการแผนที่วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชายแดนไทย-กัมพูชา

โครงการความร่วมมือระหว่างสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล กับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด กระบี่ วัฒนธรรม

หน้าแรก เริ่มใช้ระบบ ข่าวเกี่ยวกับกัมพูชา ข่าวประชาสัมพันธ์

ผู้จัดทำ
พื้นที่ศึกษา
ภาคพื้นศึกษา
สถานที่สำคัญ
ภูมิปัญญา
ตำนานนิทาน
ประเพณีขนาน
บุคคลสำคัญวัฒนธรรม
ปฏิทินวัฒนธรรม
OTHER MENU
อัลบั้มภาพแผนที่
เว็บไซต์ที่น่าสนใจ
กิจกรรมเรา/ละแวกบ้านสมาชิก
ผู้ดูแลระบบ
ข้อมูลลงในการใช้เว็บไซต์
LOGIN FORM
Username

รู้จักกับเรา > สถานที่สำคัญ > อ.ทรายแก้ว > แหล่งทรายแก้ว

แหล่งทรายแก้ว

15 พ.ย. 2006 21:18 น.

แหล่งทรายแก้ว
แหล่งทรายแก้วใน จ.ตรัง สันนิษฐานว่าเกิดจากการพังทลายของหินทรายบริเวณเทือกเขาบรรทัดในเขตมอริส โขงชิด แล้วถูกกระแสไฟพัดพาตามลำน้ำสายมาลงสู่ที่บริเวณชายฝั่งทะเล ซึ่งขนานกับเทือกเขาบรรทัดที่อยู่ในใกล้ เคียงกัน จากนั้นจึงถูกคลื่นกัดเซาะโดยธรรมชาติอีกครั้งหนึ่ง ประกอบกับการยกตัวของแผ่นดิน ทำให้เกิดการชะล้างแร่ดิน ฟ้าที่ไม่ใช่แร่ควอตซ์ออกไปเกือบหมด ทำให้ทรายแก้วจากแหล่งนี้มีมวลให้เหนียวน้อยมาก หรือเกือบไม่มีเลย จึงได้มีคำกล่าวกันว่า ทรายแก้ว เป็นแร่คุณภาพดี มีเม็ดทรายละเอียดที่สุด เหมาะที่จะ นำไปใช้เป็นตัวกบในอุตสาหกรรมแก้ว แหล่งทรายแก้วที่พบที่ ต.แหลมกลัด อ.เมืองตรัง จ.ตรัง ต.ไม้รูด อ.คลองใหญ่ ในระดับความลึกเฉลี่ยประมาณ 1-3 ม. (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542:76-77)

User Comments

Please login or register to add comments

Last Updated: 14 มิ.ย. 2008 10:49 น.

[Back](#)

Done Internet

start Wind... Wind... Ecofo... การ... Micro... แพน... ARCS... EN 19:14

2. ภาพถ่าย มีแหล่งที่มาของข้อมูลจากบทความ หนังสือ เว็บไซต์ และถ่ายขึ้นใหม่

Mahidol Cultural Mapping Project - หน้าหลัก - Microsoft Internet Explorer

Address <http://www.mapculture.org/coppermine/> Go File Edit View Favorites Tools Help

โครงการแผนที่วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชายแดนไทย-กัมพูชา

โครงการความร่วมมือระหว่างสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล กับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด กระบี่ จังหวัดกระบี่

กรุณาเลือกภาษา

Mahidol Cultural Mapping Project

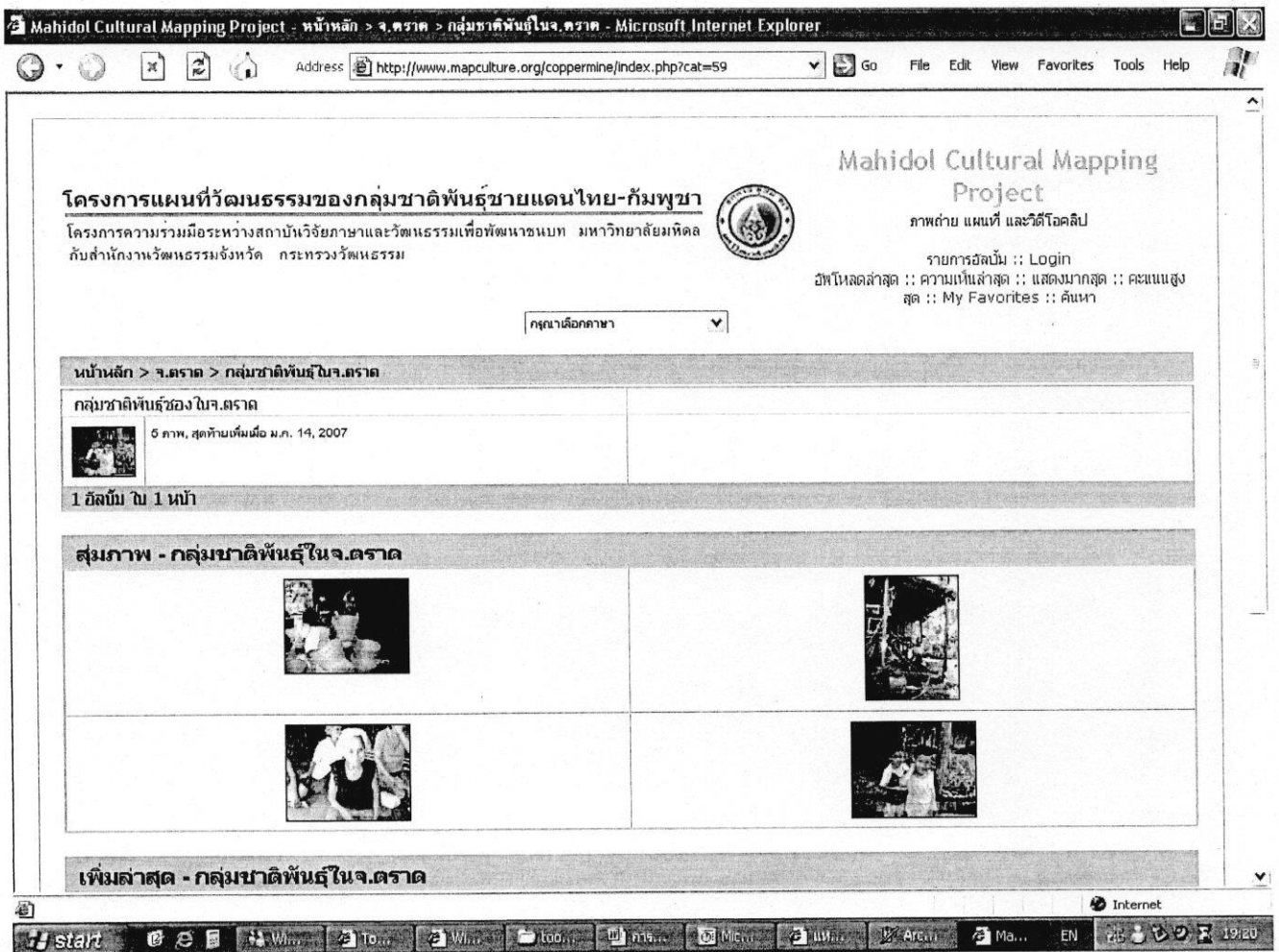
ภาพถ่าย แผนที่ และวิดีโอคลิก

รายการอัลบั้ม :: Login

อัลบั้มล่าสุด :: ความเห็นล่าสุด :: แสดงมากที่สุด :: คอมเมนต์สูงสุด :: My Favorites :: ค้นหา

หมวดหมู่	อัลบั้ม	ภาพ
แผนที่		
แผนที่จ.ตราด	1	8
แผนที่จ.จันทบุรี	1	11
แผนที่จ.สระแก้ว	1	11
แผนที่จ.บุรีรัมย์	1	24
แผนที่จ.สุรินทร์	1	18
แผนที่จ.ศรีสะเกษ	1	23
แผนที่จ.อุบลราชธานี	1	26
แผนที่รวม 7 จังหวัด	3	16
จ.ตราด		
กลุ่มชาติพันธุ์ในจ.ตราด	1	5
สถานที่สำคัญในจ.ตราด	4	66
ภูมิปัญญาถิ่นต่างๆในจ.ตราด	4	16

start [Icons] Internet 19:17

บทความและภาพถ่ายนั้นสามารถเล่าเรื่องราวทางวัฒนธรรมทั้งที่เป็นรูปธรรมและไม่เป็นรูปธรรมได้ดี ไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์ ตำนาน นิทาน ความเชื่อ ทศนคติ ประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ซึ่งบางครั้งไม่อาจจะระบุตำแหน่ง พิกัดที่แน่นอนได้ แต่มีเรื่องราวอยู่จริง โดยข้อมูลบทความและภาพถ่ายทั้งหมดจะถูกนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ตาม หัวข้อวัฒนธรรมทั้ง 7 ประเด็นดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น และอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล หากบทความหรือ ภาพถ่ายเหล่านั้นเกิดจากการรวบรวมมาจากแหล่งอื่น

3. แผนที่ (แบบ non-active) แผนที่ที่นำเสนอในเว็บไซต์ www.mapculture.org/coppermine นั้น ได้เลือกนำเสนอในรูปแบบแผนที่ non-active (ไม่มีการตอบสนองระหว่างผู้ใช้กับตัวแผนที่) เพื่อให้ง่ายกับการนำไปใช้ต่อของผู้ใช้ และเอื้อต่อทรัพยากรฐานข้อมูลเทคโนโลยีที่โครงการวิจัยมีอยู่ โดยใช้ระบบ GIS (โปรแกรม Arcview) และโปรแกรม Adobe Photoshop ในการทำแผนที่ โดยรูปแบบการนำเสนอจะเป็นของแผนที่ระดับอำเภอซึ่งแสดงที่ตั้งของวัฒนธรรมนั้นๆ ซึ่งมีความละเอียดที่ผู้สนใจสามารถนำไปใช้งานระดับพื้นฐานได้

GIS นั้น ย่อมาจากคำว่า "Geographic Information System" มีชื่อเรียกภาษาไทยว่า "ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์" เป็นระบบที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นที่ (Spatial Data) และข้อมูลแสดงคุณลักษณะเชิงตัวเลข (Attribute Data) ตั้งแต่การจัดเก็บข้อมูล ถ่ายทอดข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลตลอดจนการเรียกใช้ข้อมูลซึ่งสามารถอ้างอิงตำแหน่งบนพื้นดินได้ (http://www.envi.psu.ac.th/gis/gis/3what_gis.htm accessed on 26/02/08)

โครงการวิจัยนี้ได้ใช้ฐานข้อมูลเพื่อประกอบการทำแผนที่จากหลายแหล่งด้วยกัน อันได้แก่ กรมแผนที่ทหาร กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ฐานข้อมูลภาษาและกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยของสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล และข้อมูลวัฒนธรรมเบื้องต้นที่สามารถระบุที่ตั้งหรือแหล่งของวัฒนธรรมได้

การทำแผนที่ให้มีประสิทธิภาพ สามารถสื่อความหมายของข้อมูลที่ต้องการจะนำเสนอและสื่อสารกับผู้ใช้ได้ตรงจุดนั้น เป็นกระบวนการที่ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ อีกทั้งการนำเสนอแผนที่ในระบบ GIS ผ่านทางเว็บไซต์โดยตรงนอกจากจะต้องใช้ทรัพยากรทางด้านเทคโนโลยีที่มากขึ้นแล้ว หากผู้ใช้ต้องการจะนำไปประยุกต์ใช้ต่อ ผู้ใช้จำเป็นจะต้องมีพื้นฐานความรู้ด้าน

GIS และซอฟต์แวร์ที่รองรับการใช้งานด้านนี้ ซึ่งอาจจะดูเป็นเรื่องยุ่งยากและซับซ้อนเกินไปในการนำไปใช้งานจริงสำหรับผู้ทั่วไป ดังนั้น ในโครงการวิจัยนี้ เมื่อมีการจัดทำแผนที่จากโปรแกรมในระบบ GIS เรียบร้อยแล้ว แผนที่จะถูกผลิตออกมาในรูปแบบของไฟล์กราฟฟิกหรือแผนที่แบบ non-active และใช้โปรแกรม Adobe Photoshop (เป็นโปรแกรมหนึ่งที่ใช้ในการสร้างภาพกราฟฟิกและตกแต่งภาพ) สร้างสัญลักษณ์ที่เข้าใจง่ายและตกแต่งแผนที่อีกครั้งก่อนจะนำเสนอทางเว็บไซต์

สำหรับการนำเสนอทางเว็บไซต์นั้น นักวิจัยได้เลือกใช้ระบบบริหารจัดการเว็บไซต์ หรือ CMS (Content Management System) ซึ่งเป็นโปรแกรมที่ช่วยให้เจ้าของเว็บไซต์สามารถเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงเนื้อหาได้ง่าย สะดวกและรวดเร็ว โดยไม่จำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับการเขียนและพัฒนาโปรแกรม ทำให้การเผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังสามารถกำหนด "หน้าตา" (Template) เพิ่มลดเมนู และโมดูล (Module) ต่างๆ ที่ใช้งานในเว็บไซต์ได้โดยง่าย ในการจัดการบทความ ใช้ระบบ CMS ที่ชื่อว่า "Mambo" version 4.6.1 ส่วนการจัดการภาพถ่ายและแผนที่ ใช้ระบบ CMS ที่ชื่อว่า "Coppermine Photo Gallery" version 1.3.3

"Mambo" นั้น นับเป็นระบบ CMS ชนิดหนึ่ง ที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในการสร้างเว็บไซต์ เนื่องจากการจัดการที่ง่ายและมีความยืดหยุ่นสูงในการปรับปรุงรูปแบบให้ออกมาตามความต้องการ เป็นโปรแกรมที่ช่วยให้สามารถสร้างเว็บไซต์ได้ในทันทีโดยมีเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้ใช้สามารถแก้ไขและตกแต่ง "หน้าตา" เว็บไซต์ได้อย่างง่ายดาย คล้ายกับโปรแกรม Microsoft Word จึงง่ายต่อการเปลี่ยนแปลงเนื้อหา การเพิ่มเติมข้อมูลภายหลัง และการจัดระบบหมวดหมู่ข้อมูล นอกจากนี้ Mambo ยังมีระบบการสืบค้นข้อมูลทำให้ผู้ใช้สามารถสืบค้นข้อมูลได้โดยง่าย นักวิจัยจึงได้เลือกใช้โปรแกรมชนิดนี้มาใช้ในการจัดการข้อมูลของ

บทความที่มีอยู่จำนวนมาก

(http://www.mambothailand.com/home/index.php?option=com_content&task=view&id=25&Itemid=40 accessed on 26/02/2008)

ระบบ CMS อีกประเภทที่นำมาใช้การวิจัยครั้งนี้คือ “Coppermine Photo Gallery” เป็นโปรแกรมที่ใช้ในการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของอัลบั้มภาพ สามารถจัดหมวดหมู่ภาพ ค้นหาภาพและข้อมูลที่ใส่ลงไปพร้อมกับภาพได้อย่างง่ายดาย จึงสะดวกอย่างยิ่งต่อการนำเสนอข้อมูลแผนที่และข้อมูลภาพของโครงการวิจัย อีกทั้ง “Coppermine Photo Gallery” ยังเอื้อให้สมาชิกและบุคคลทั่วไปสามารถอัปโหลดภาพผ่านทางเว็บไซต์ และมีระบบแสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และตรวจสอบข้อมูลการวิจัยได้เป็นอย่างดีอีกทางหนึ่ง

แนวคิดในการทำแผนที่วัฒนธรรมและการปรับใช้กับงานวิจัยอื่น

ในการทำแผนที่วัฒนธรรมซึ่งนับเป็นการจัดการองค์ความรู้อย่างหนึ่งนั้น สิ่งสำคัญประการแรกที่นักวิจัยจะต้องคำนึงถึง คือ วัตถุประสงค์ การทำแผนที่ในโครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูลสำหรับผู้ปฏิบัติงานให้สามารถนำไปใช้ต่อยอดในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ได้ การทำแผนที่วัฒนธรรมประเภทนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลอย่างละเอียด เลือกใช้เทคนิควิธีที่เหมาะสม อาทิเช่น การเลือกใช้ GIS ในการทำแผนที่ สามารถนำไปใช้งานระดับวิเคราะห์ประเมินผลได้ แต่หากต้องการทำเพื่อรวบรวมข้อมูล และเผยแพร่ข้อมูลในวงกว้าง การเลือกใช้เครื่องมือควรคำนึงความสะดวกและพฤติกรรมของผู้ใช้ (User) ทั่วไป ซึ่งโครงการแผนที่วัฒนธรรมฯ ตั้งใจใช้ในการทำวิจัยเพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมด้านต่างๆ และนำข้อมูลที่ได้มาแลกเปลี่ยนและตรวจสอบกับเจ้าของวัฒนธรรม เว็บไซต์จึงถือเป็นเครื่องมือที่ช่วยอำนวยความสะดวก

ความสะดวกในการแลกเปลี่ยน การตรวจสอบซึ่งกันและกัน ตลอดจนการเผยแพร่และรับรู้ข้อมูลในวงกว้าง

ประการที่สอง คือ การพิจารณาถึงสิ่งที่ต้องการนำเสนอว่ามีอะไรบ้าง ทั้งในส่วนของเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ ซึ่งเนื้อหาหรือข้อมูลของโครงการนี้มีค่อนข้างมาก และนำเสนอแผนที่วัฒนธรรมออกมาใน 3 รูปแบบ คือ บทความ ภาพ และแผนที่ (แบบ non-active) ทีมวิจัยจึงเลือกกระบบบริหารจัดการเว็บไซต์ หรือ CMS ที่เหมาะสมกับเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ ทำให้สามารถเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงเนื้อหาได้ง่าย สะดวก และรวดเร็ว โดยไม่จำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับการเขียนและพัฒนาโปรแกรม ถือเป็นการทำงานความสะดวกกับหน่วยงานที่ขาดความพร้อมด้านเทคนิค สามารถจะนำระบบบริหารจัดการเว็บไซต์นี้ไปปรับใช้กับงานในสาขาของตนเองได้ แม้จะไม่มีกำลังคนที่มีความรู้ด้านการเขียนโปรแกรมและการพัฒนาเว็บไซต์ก็ตาม

ในปัจจุบัน ความต้องการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีมากขึ้นในสังคม ปัญหาและอุปสรรคที่ปิดกั้นการกระจายข้อมูลและรับรู้ข่าวสารนั้นวันจะยิ่งลดน้อยลงด้วยเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เข้ามาอำนวยความสะดวก ความสำเร็จและการพัฒนาในการทำงานด้านวัฒนธรรมในยุคปัจจุบันจึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด หรือหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยเท่านั้น แต่จะต้องอาศัยทุกภาคส่วนร่วมมือกัน นับแต่ชาวบ้าน ประชาชนท้องถิ่น ครู อาจารย์ นักเรียน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ว่าราชการจังหวัด จนถึงระดับกระทรวง โดยผลของการสร้างเครือข่ายและการทำงานร่วมกันก็ย่อมไม่ได้ปรากฏอยู่เพียงหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเท่านั้น หากแต่สามารถนำไปบูรณาการและเป็นประโยชน์ต่อภาคส่วนอื่นของสังคมได้ด้วย กล่าวคือ ข้อมูลด้านวัฒนธรรมจะช่วยสนับสนุนการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ข้อมูลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็จะสนับสนุน

การทำงานและการตัดสินใจของผู้ว่าราชการจังหวัด ข้อมูลของผู้ว่าราชการจังหวัดจะสนับสนุนการทำงานและการวางแผนนโยบายระดับกระทรวง ซึ่งกระทรวงแต่ละกระทรวงจะเชื่อมโยงการทำงานโดยมิได้แยกขาดจากกัน ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงาน กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม และกระทรวงการต่างประเทศ ข้อมูลวัฒนธรรมไม่ได้เป็นประโยชน์แต่เพียงการรับรู้ในอัตลักษณ์ของตน แต่จะยังผลในเชิงสังคม เศรษฐกิจ และเชื่อมโยงไปยังการสร้างความสัมพันธ์ระดับประเทศ “แผนที่วัฒนธรรม” จึงมิได้ถูกขีดด้วยเส้นแบ่งพรมแดน สิ่งร่วม หรือส่วนต่างในประเทศเพื่อนบ้านแต่นับเป็นสิ่งจำเป็นที่เราต้องเข้าใจและพัฒนางานต่อไปให้ถึง

ปัญหาและอุปสรรค

สำหรับโครงการวิจัยขนาดกลางซึ่งมีงบประมาณในการทำงานระดับหนึ่ง ปัญหาที่พบคือ ฐานข้อมูลที่ใช้ในการทำแผนที่นั้นมิได้มีลักษณะไม่สมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นฐานข้อมูลขอบเขตการปกครอง ฐานข้อมูลลักษณะภูมิประเทศ และฐานข้อมูลภาษาและชาติพันธุ์เป็นคนละชุดกัน หากจะนำมาเชื่อมต่ออย่างถูกต้องและสมบูรณ์ จะต้องมีการชำระซึ่งต้องอาศัยเวลา กำลังคน และงบประมาณอีกจำนวนมาก ปัจจัยนี้จึงถือเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจเลือกทำแผนที่แบบ non-active ซึ่งสามารถนำไปใช้งานในเบื้องต้นได้เท่านั้น

นอกจากนี้ งานด้านวัฒนธรรมในขอบเขตการวิจัยที่ได้ศึกษามาทั้งหมด (ยกเว้นเรื่องสถานที่สำคัญ) นั้นนับเป็นงานที่ยังไม่มีการพัฒนาและเก็บฐานข้อมูลที่เหมาะสมสำหรับการทำแผนที่ โครงการวิจัยนี้จึงพบอุปสรรคที่จะต้องแปลงข้อมูลเชิงอรรถาธิบายให้อยู่ในรูปของฐานข้อมูลที่สามารถนำไปทำแผนที่ได้ ซึ่งแตกต่างจากงานด้านทรัพยากรที่มีฐานข้อมูลอยู่แล้ว เพียงแต่นำข้อมูลที่น่าสนใจมาใช้ประกอบในการทำแผนที่ แต่อุปสรรคนี้ถือเป็นจุดเด่นสำหรับโครงการแผนที่วัฒนธรรมฯ ที่สะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนางานด้านวัฒนธรรมว่าสามารถทำให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ถึงแม้จะมีฐานข้อมูลที่ไม่เอื้ออำนวย และสามารถเผยแพร่เรื่องราวทางวัฒนธรรมของพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชาให้เป็นที่รับรู้ของผู้สนใจในวงกว้างได้ ☛

บรรณานุกรม

- รู้จัก Mambo ให้ถึงแก่น [Online]. Accessed 26 February 2008. Available from <http://www.mambothailand.com/home/index.php>.
- GIS คือ.... [Online]. Accessed 16 January 2008. Available from http://www.envi.psu.ac.th/gis/gis/3what_gis.htm.
- What is cultural Mapping [Online]. Accessed 18 February 2008. Available from <http://www.unescobkk.org/index.php?id=2536>.
- Coppermine Tutorial [Online]. Accessed 28 February 2008. Available from <http://www.siteground.com/tutorials/coppermine/>.